

Po pasaulį išsibarsčiusi Venesuelos lietuvės šeima susitiko jos gimtinėje

Danutė Jonušienė 2013-09-01 10:25, atnaujinta 2013-09-01 16:59

Venesueloje gimusiems baltų proistorės tyrinėtojos žurnalistės Jūratės Statkutės de Rosales (84 m.) sūnums atostogos tapo puikia proga pamiklinti liežuvį lietuviškai. Tėvai, penki sūnūs su sutuoktinėmis ir atžalomis nutarė kartu praleisti atostogas Lietuvoje. Tai – pirmas kartas, kai trims kartoms, išsibarsčiusioms po pasaulį, pavyko suderinti planus.

Prieš septynias dešimtis metų iš Lietuvos pasitraukusi žurnalistė, baltų istorijos tyrinėtoja J.Statkutė de Rosales įgyvendino seną svajonę. Šią vasarą ji gimtinėje apsilankė kartu su vyru Luisu, penkiais sūnumis (iš kairės) Luisu, Šarūnu, Rimu, Sauliumi, Jonu ir jų šeimomis. T.Bauro nuotr.

Gimtąją motinos kalbą vaikai turi girdėti nuo kūdikystės.

Taip teigė penkis sūnus užauginusi ir lietuvių kalbą jiems įskiepijusi Venesuelos sostinėje Karakase gyvenanti J.Statkutė de Rosales.

Du jos sūnūs gyvena gimtojoje Venesueloje, kiti trys įsikūrę svetur – JAV, Ispanijoje ir Prancūzijoje. Keturi jų turi Lietuvos pilietybę – jos neturi tik Prancūzijos sostinėje Paryžiuje gyvenantis Jonas (52 m.)

Nors ir išsibarstę po pasaulį, visi jie kalba lietuviškai. Tik tai šiek tiek lėtesnis tarimas išduoda, kad proga pakalbėti motinos gimtąją kalbą Rosalesų atžaloms pasitaiko nedažnai.

Žurnalistės J.Statkutės de Rosales sūnūs, sukūrę šeimas su kitatautėmis, su savo vaikais taip pat kalbasi lietuviškai.

Visų septynių Jūratės anūkų vardai – irgi lietuviški.

Kaip išsaugoti lietuviškumą toli nuo Lietuvos?

„Karakase nėra sekmadieninės lietuvių kalbos mokyklos. Bet tėvai, norintys ugdyti lietuviybę, gali patys daug nuveikti“, – pripažino energija trykštanti J. Statkutė de Rosales, nesunkiai įveikusi 10 valandų skrydį per Atlantą.

Tačiau jos sūnūs tikino, kad vaikystėje visko pasitaikydavo, ypač juokingų nutikimų.

Visų Jūratės sūnų vardai – lietuviški, išskyrus pirmagimį dvynį, kuriam buvusi kaunietė skyrė sutuoktinio Luiso vardą, o antrasis gavo jos tėvo Jono vardą.

Savo gimtosios kalbos moteris išmokė vaikus bendraudama su jais tiktai lietuviškai, o jos vyras Luisas, kuriam šiomet sukaks 89-eri, – ispaniškai.

Dvikalbystė namuose vaikams iš pradžių kėlė įvairių nesusipratimų, tačiau vėliau jie priprato prie tokios tvarkos.

Sūnūs – dvyniai Luisas (52 m.) ir Jonas (52 m.), Šarūnas (49 m.), Rimas (46 m.) bei Saulius (44 m.) neretai klausdavo motinos: „Kodėl, kai tėtis kalba ispaniškai, tu supranti, o kai mes taip pat kalbame, sakai, kad nesupranti?“

Sykį į Rosalesų namus užėjo svečias. Tą dieną buvo karšta, ir Jūratė pasiūlė atsigerti – įpylė vandens, o sūnus Jonas svečiui paaiškino: „Tu nežinai, mano tėtė geria aqua (išvertus iš ispanų k. – vanduo), o mama – vandenį.“

Nors Jūratei tekant už venesueliečio daugelis nuogaštavo, kad kultūriniai skirtumai sugriauš šeimą, šitaip nenutiko – vaikai greit prie jų priprato ir netgi pavertė juos privalumais.

Pavyzdžiui, švęsdami gimtadienį jie dukart uždegdavo ir užpūsdavo žvakutes, sugalvodami ne vieną, o du norus. Vieną sykį traukdavo sveikinimą ispaniškai, o kitą sykį – dainuodami lietuviškai „Ilgiausių metų“.

Rimas prisimena, kaip prieš Velykas jo draugai spardydamo kamuolį, lepindavosi saulėje, o jis turėdavo viską metęs eiti marginti kiaušinių. Iš pradžių nė vienas jo draugas venesuelietis nesuprato, kodėl reikia dažyti kiaušinius ir koks tai paprotys.

Visi penki Rosalesų sūnūs lankė šokių būrelį, kuriame buvo ugdoma meilė lietuvių liaudies kultūrai.

„Kodėl jūs einate mokytis šokti?“ – stebėdavosi venesueliečiai, nes jiems šokis – tarsi įgimtas. Jie šoka vos tik susitikę su draugais, bet niekas specialiai nelanko šokių būrelio.

Dar daugiau kultūrinių skirtumų tarp Pietų Amerikos ir Lietuvos Jūratės sūnūs aptikdavo ragaudami močiutės Genovaitės ar tetos Danutės gaminamų patiekalų.

Karakase valgoma aštriai, sūriai, ant stalo būna daug mėsos ir daržovių. O kai sėsdavo prie Kūčių stalo, Jūratė užtiesdavo baltą staltiesę ir patiekdavo tradicinių lietuviškų patiekalų – kalėdaičių, silkės, žuvies, riešutų.

Dabar Rosalesų sūnūs lietuvių kalbą ir kultūrą skiepija savo vaikams.

Ispanijoje, Alikantėje, gyvenantis informacinių technologijų specialistas Saulius Rosalesas netgi pritaikė tą patį metodą, kaip ir jo motina: su dukterimi Saule ir sūnumi Arūnu kalbasi lietuviškai, o vaikų motina ispanė Kristina – ispaniškai.

Motinos gimtinėje pirmasis iš penkių brolių apsilankė Luisas, iki šiol gyvenantis Karakase. Tai buvo 1989-iejį, ir vyras čia praleido beveik metus.

„Buvau jaunas ir smalsus. Man didelį įspūdį padarė Baltijos kelias. Apie tai sužinojęs mano brolis Jonas atvyko iš Paryžiaus į Vilnių su dviem draugais, ir visi keturi sukūrėme filmą „Žodžiai“, – prisiminė Luisas, ir vėliau dažnai atvykdamas į Vilnių.

Filmas buvo išskirtinis tuo, kad jame kalba paprasti Lietuvos žmonės, o ne to meto lyderiai.

„Būdavo, išėini į gatvę, užkalbini vieną žmogų, o apspinta visas būrys.

Ginčijasi, pykstasi“, – pasakojo Luisas.

Dvyniai tą kartą filmavo ir atokiose Lietuvos vietovėse, lankėsi kolūkiuose.

Čia žmonės buvo kur kas atsargesni.

Išvydę Joną šnibždėdavosi, esą „tas prancūzas, matyt, iš KGB, – atsargiai“.

Scenaristas ir kino dokumentikos kūrėjas Jonas, gyvenantis Prancūzijos sostinėje, taip ir nesukūrė šeimos, neturi vaikų.

„Neturiu ko mokyti lietuviškai, o su savo augintiniu katinu bendraujame katinų kalba, kitaip tariant, „miau miau“, – juokėsi vyras.

Hjustone (JAV) dabar įsikūrusį ir architektūros projektus kompiuteriu modeliuojantį Šarūną šeimoje visi vadina broliuku, nes jis gimė trejais metais vėliau nei dvyniai.

Vyras su žmona užaugino dvi dukteris, o vyresnioji Audra gyvena Paryžiuje.

„Puikiai jaučiuosi Lietuvoje. Nors gimiau Venesueloje, Vilnius man – artima vieta. Čia valgau daug bulvių, man jos labai skanios“, – prisipažino Šarūnas.

Trejais metais už Šarūną jaunesnis Rimas dažnai vadinamas broliukita, nes ispanai mėgsta prie mažybinių formų pridėti priesagą „-ita“. Jauniausiam broliui, pagrandukui, prilipo Sauliaus vardas – visi pripažino, kad dvigubą priesagą „-ita“ būtų nepatogu tarti.

Venesueloje dabar gyvenantis Rimas baigė elektronikos mokslus ir tapo verslininku. Vyras gailisi mažiausiai šeimoje prisidėjęs prie lietuviškų tradicijų ugdymo – du jo sūnūs moka kur kas mažiau lietuviškų žodžių nei jų pusbroliai.

Tačiau Rimas žavisi savo sūnaus Jono apsisprendimu.

„Septyniolikmetis Jonas šį rudenį pradės lankyti Vasario 16-osios gimnaziją Hiutenfelde, Vokietijoje. Jis žadėjo išmokti lietuviškai.

Jonas lanko krepšinį, todėl labai domisi Lietuvos krepšininiais“, – pasakojo pašnekovas.

Prie penkių sūnų lietuviškumo ugdymo daug prisidėjo ir Jūratės motina Genovaitė bei sesuo Danutė. Pas šias moteris berniukai vaikystėje praleisdavo nemažai laiko.

Nors ir perėmė motinos kalbą, nors ir žavisi jos istoriniais tyrinėjimais, nė vienas iš penkių sūnų nepasirinko šio kelio.

Likimo į Venesuelą nublokšta Jūratė su ilgesiu prisimena gimtąjį Kauną.

Ji gimė 1929-ųjų rugsėjo 9-ąją. Nuo 4 iki 8 metų mergaitė augo Paryžiuje, nes jos tėvas tarpukario Lietuvos valstybės saugumo departamento direktorius Jonas Statkus šiame mieste ketverius metus studijavo teisės mokslus. Vėliau Jūratė su tėvais grįžo į Lietuvą.

J.Statkus – vienas pirmųjų 1940-aisiais okupacinės valdžios suimtų ir dingusių be žinios tarpukario Lietuvos pareigūnų. Kurį laiką lietuvis kalėjo Butyrkos kalėjime, o vėliau jo žmona Genovaitė neturėjo jokių žinių, kas jam nutiko.

Kaune likusiai J.Statkaus žmonai Genovaitei grėsė rimtas pavojus, ji viena pirmųjų buvo įtraukta į tremtinių sąrašus.

Moterį išgelbėjo atsitiktinumas. J.Statkaus šeima buvo neseniai persikėlusį į naują butą.

Apie planus ištremiti į Sibirą be vyro likusią žmoną įspėjo sargas. Atvykę senu adresu ir neradę J.Statkaus žmonos su dukterimis kariškiai teiravosi sargo, kur jos dingo.

Vieną naktį išgirdusi beldimą į stiklą Genovaitė iššoko pro kambario langą ir su dviem dukterimis pasislėpė malkinėje. Jūratei tada buvo 12 metų, o jos seseriai Danutei – vos dveji.

Karo pabaigoje Jūratės motina pasitraukė į Vakarus, nes suprato, kad gali atsidurti Sibire.

Gimnaziją ir universitetą Jūratė baigė Prancūzijoje, įgijo prancūzų kalbos mokytojos diplomą.

1950-aisiais Jūratė pasiūlė savo motinai iš Prancūzijos vykti ten, kur pirmą kartą Amerikos žemyne išsilaipino Kristupas Kolumbas. Tai buvo naftos kraštas Venesuela.

Daugelis pokario emigrantų, radę čia prieglobstį, manė, kad tai tikrai laikini jų namai.

Jūratė taip pat gyveno ant lagaminų, bet ilgainiui Venesuela tapo jos antrąja tėvyne.